

LBRIS

We know
books

Feminismul e pentru toată lumea

Politică pasionată

BELL HOOKS

**Traducere din limba engleză de
Cătălina Stanislav**

 **EDITURA
ULBS**

Cuprins

Prefață la noua ediție	11
Introducere: Aproiați-vă de feminism	13
1. Politici feministe: unde ne poziționăm	22
2. Creșterea nivelului de conștientizare: o răzgândire constantă	21
3. Suroritatea e încă puternică	33
4. Educația feministă pentru o conștiință critică	39
5. Corpurile noastre, noi înșine: drepturile reproductive	45
6. Frumusețea dinăuntru și din afară	51
7. Lupta feministă de clasă	57
8. Feminismul global	65
9. Femei la muncă	71
10. Rasa și genul	79
11. Oprirea violenței	85
12. Masculinitatea feministă	91
13. Educația parentală feministă	97
14. Eliberarea căsniciei și a parteneriatului	105
15. O politică feministă a sexualității: o etică a libertății comune	113
16. Fericire totală: lesbianism și feminism	123
17. A iubi din nou: inima feminismului	131
18. Spiritualitatea feministă	137
19. Feminismul vizionar	143

1 | Politici feministe: unde ne poziționăm

Spus simplu, feminismul e o mișcare concepută pentru a stopa sexismul, exploatarea sexistă și oprimarea. Aceasta era o definiție a feminismului pe care am propus-o în *Feminist Theory: From Margin to Center*, acum mai bine de zece ani. Speram la vremea aceea că va deveni o definiție comună pe care o va folosi toată lumea. Îmi plăcea această definiție, pentru că nu implica faptul că bărbații erau inamicul. Prin faptul că desemna sexismul ca fiind problema, intra direct în mijlocul subiectului. Practic, e o definiție care implică ideea că gândirea și acțiunea sexiste sunt problema, indiferent dacă cei care o perpetuează sunt femei sau bărbați, copii sau adulți. E, de asemenea, suficient de largă, încât să includă o înțelegere a sexismului sistemic instituționalizat. E o definiție cu caracter deschis. Înțelegerea feminismului implică înțelegerea sexismului.

Așa cum știu toți cei care sprijină politicile feministe, majoritatea oamenilor nu înțeleg sexismul sau, dacă-l înțeleg, nu cred că e o problemă. Masele de oameni cred că feminismul e mereu și doar despre femei care își doresc să fie egale cu bărbații. Și o mare majoritate din acești oameni cred că feminismul e anti-bărbați. Înțelegerea greșită pe care o au asupra politicilor feministe reflectă realitatea că majoritatea oamenilor învață despre feminism din mass-media patriarhală. Feminismul despre care aud cel

mai des e portretizat de femei care sunt, în principal, devotate egalității de gen – plată egală pentru muncă egală și, uneori, femei și bărbați care să împartă treburile gospodărești și chestiunile care țin de creșterea copiilor. Observ că aceste femei sunt, în general, albe și privilegiate din punct de vedere material. Știu din mass-media că emanciparea femeilor se concentrează pe libertatea de a face avort, de a fi lesbiană, de a chestiona violul și violența domestică. Dintre aceste chestiuni, masele de oameni sunt de acord cu ideea de egalitate de gen la locul de muncă – venituri egale pentru muncă egală.

Pentru că societatea noastră continuă să fie, în mare parte, o cultură „creștină”, masele de oameni continuă să creadă că Dumnezeu a poruncit ca femeile să fie subordonate bărbaților acasă. Chiar dacă masele de femei au intrat în forța de muncă, chiar dacă multe familii sunt conduse de femei care sunt singurele susținătoare ale familiei, viziunea vieții domestice care continuă să domine în imaginația națiunii este cea în care logica dominației masculine a rămas intactă, indiferent dacă bărbații sunt sau nu prezenți în casă. Noțiunea greșită despre mișcarea feministă, cea care insinua că ar fi anti-bărbați, a purtat cu ea presupunerea greșită că tot spațiul destinat femeilor va fi neapărat un mediu în care patriarhatul și gândirea sexistă ar fi absente. Multe femei, chiar și cele implicate în politicile feministe, au ales și ele să creadă asta.

A existat, într-adevăr, o atitudine anti-bărbați printre primele activiste feministe care răspundeau dominației masculine cu furie. Furia aceea față de nedreptate a fost cea care a stimulat crearea unei mișcări de emancipare a femeilor. La început, mare parte a activistelor feministe (majoritatea albe) aveau deja gradul de conștientizare a dominației masculine ridicat când lucrau în medii anti-clasiste și anti-rasiste cu bărbați care vorbeau lumii despre importanța libertății, în timp ce subordonau femeile de

pe aceeași poziție cu ei. Indiferent că erau femei albe care luptau pentru socialism, femei negre care luptau pentru drepturile civile și emanciparea negrilor sau femei amerindiene care luptau pentru drepturile indigenilor, era clar că bărbații voiau să conducă și voiau ca femeile să îi urmeze. Participarea la aceste lupte radicale pentru libertate trezea spiritul rebeliunii și al rezistenței în femeile progresiste și le deschidea calea către mișcarea contemporană de emancipare a femeilor.

Pe măsură ce feminismul contemporan avansa, pe măsură ce femeile realizau că bărbații nu erau singurul grup din societatea noastră care susținea gândirea și comportamentele sexiste – că femeile puteau și ele să fie sexiste –, atitudinea anti-bărbați nu mai era una care să dea vreo formă conștiinței mișcării. Atenția s-a mutat asupra efortului extraordinar de a crea dreptate de gen. Dar femeile nu puteau să se unească pentru a duce feminismul mai departe, fără să se confrunte cu gândirea noastră sexistă. Suroritatea nu putea să fie puternică atâta timp cât femeile erau în competiție acerbă unele cu altele. Viziunile utopice ale surorității, bazate doar pe conștientizarea realității că toate femeile erau victimizate într-un fel de dominația masculină, au fost întrerupte de discuțiile de clasă și rasă. Discuțiile despre diferențele de clasă au avut loc devreme în feminismul contemporan, fiind precedate de discuții despre rasă. Diana Press a publicat câteva observații revoluționare despre diviziunea de clasă dintre femei chiar la mijlocul anilor 1970, în volumul de eseuri *Class and Feminism*. Aceste discuții nu au trivializat insistența feministă de a construi „o suroritate puternică”, ci pur și simplu au subliniat faptul că putem să devenim surori în suferință doar dacă chestionăm felurile în care femeile – prin sex, clasă și rasă – au dominat și exploatat alte femei și au creat o platformă politică pentru a adresa aceste diferențe.

Deși femeile negre, ca indivizi, erau active în mișcarea contemporană feministă de la începuturile ei, nu ele au fost cele care au devenit „starurile” acestei mișcări, care au atras atenția mass-mediei. De cele mai multe ori, femeile negre care erau active în mișcarea feministă erau feministe revoluționare (ca multe lesbiene albe). Ele erau deja în contradicție cu feministe reformiste care voiau doar să proiecteze o viziune a mișcării ca fiind numai despre femei ce își câștigă egalitatea cu bărbații în sistemul existent. Chiar și înainte ca rasa să devină o problemă discutată în cercurile feministe, pentru femeile negre (dar și pentru aliatele și aliații lor revoluționari/e) era clar că nu aveau cum să aibă parte de egalitate în patriarhatul alb suprematist și capitalist existent.

De la începuturile ei, mișcarea feministă a fost polarizată. Gânditorii reformiști au ales să pună în evidență egalitatea de gen. Gânditorii revoluționari nu voiau doar să modifice sistemul existent ca femeile să aibă mai multe drepturi. Voiam să transformăm acel sistem, să oprim patriarhatul și sexismul. Pentru că mass-media patriarhală nu era interesată de viziunea mai revoluționară, aceasta n-a primit niciodată atenție în presa mainstream. Viziunea „emancipării femeilor”, care a prins și există încă în imaginarul public, a fost una ce reprezenta femeile ca dorind ceea ce aveau bărbații. Și asta era viziunea mai ușor de atins. Modificările din economia națiunii noastre, criza economică, pierderea locurilor de muncă etc., au făcut climatul numai bun pentru ca cetățenii națiunii noastre să accepte noțiunea de egalitate de gen la locul de muncă.

Data fiind realitatea rasismului, avea sens că bărbații albi erau mai pregătiți să ia în considerare drepturile femeilor când oferirea acelor drepturi putea să servească intereselor care vin odată cu menținerea supremației albe. Nu putem să uităm vreodată că femeile albe au început să-și afirme nevoia de libertate după drepturile civile, chiar

în momentul în care discriminarea rasială se termina și oamenii negri, mai ales bărbații negri, ar fi putut să ajungă să aibă drepturi egale cu bărbații albi la locul de muncă. Gândirea feministă reformistă, care se concentrează, în principal, pe egalitatea cu bărbații la locul de muncă, a eclipsat fundațiile radicale originale ale feminismului contemporan, care își doreau și reformă, și restructurarea completă a societății astfel încât națiunea noastră să fie, în mod fundamental, anti-sexistă.

Majoritatea femeilor, mai ales femeile albe privilegiate, nici nu au mai luat în considerare viziunile feministe revoluționare odată ce au început să câștige putere economică în structura socială existentă. În mod ironic, gândirea feministă revoluționară a fost cel mai bine acceptată și integrată în mediile academice. În acele cercuri, producția teoriei feministe revoluționare a progresat, dar, de cele mai multe ori, teoria nu era disponibilă pentru public. A devenit și rămâne un discurs privilegiat, disponibil doar aceloră dintre noi care suntem extrem de culti, bine educați și, în general, privilegiați din punct de vedere material. Lucrări ca *Feminist Theory: From Margin to Center*, care oferă o viziune eliberatoare a transformării feministe, nu primesc niciodată atenție mainstream. Masele de oameni nu au auzit de această carte. Nu i-au respins mesajul; nu știu care e mesajul.

Deși era în interesul patriarhatului capitalist alb suprematist să oprească gândirea vizionară feministă care nu era anti-bărbați sau preocupată să ofere femeilor dreptul de a fi ca bărbații, feministele reformiste își doreau și ele să reducă aceste forțe la tăcere. Feminismul reformist a devenit ruta lor spre mobilitatea de clasă. Puteau să se elibereze de dominația masculină la locul de muncă și să fie mai hotărâte în ceea ce privește propriul stil de viață. Chiar dacă sexismul nu s-a oprit, ele au putut să își maximizeze libertatea înăuntrul sistemului existent. Și puteau să se bazeze pe existența unei clase inferioare de femei exploatare care

să facă treburile murdare pe care ele refuzau să le facă. Prin acceptarea și, de fapt, intersectarea cu subordonarea clasei muncitoare și a femeilor sărace, nu numai că se aliază cu patriarhatul existent și sexismul aferent, ci își iau dreptul să ducă o viață dublă, una în care sunt egalele bărbaților la locul de muncă în timp ce folosesc puterea de clasă pentru a crea stiluri de viață domestice în care pot să aleagă să aibă cât mai puțin sau niciun fel de contact cu bărbații.

Feminismul, ca stil de viață, a introdus noțiunea că ar putea exista atâtea variante de feminism câte femei sunt. Brusc, politica începea să se îndepărteze de feminism. Și s-a răspândit presupunerea că, indiferent de preferințele politice ale unei femei, că e conservatoare sau liberală, și ea putea să-i facă loc feminismului în stilul ei de viață. În mod evident, acest mod de gândire a făcut feminismul să fie mai acceptabil, pentru că presupunerea care stă la baza lui e că femeile pot fi feministe, fără să chestioneze și să schimbe fundamental cultura sau pe ele însele. De exemplu, să luăm chestiunea avortului. Dacă feminismul e o mișcare care să pună stop oprimării sexiste, și privarea femeilor de drepturi reproductive e o formă de oprimare sexistă, atunci nu poți să fii anti-alegere și să fii feminist. O femeie poate să insiste că nu ar face niciodată avort, afirmându-și, în același timp, sprijinul pentru dreptul femeilor de a alege, și să fie, în continuare, o susținătoare a politicilor feministe. Ea nu poate să fie anti-avort și o susținătoare a feminismului în același timp. La fel, nu poate exista un „feminism al puterii” dacă viziunea puterii evocate e câștigată prin exploatarea și oprimarea celorlalți.

Politicile feministe își pierd din elan, pentru că mișcarea feministă și-a pierdut definițiile clare. Noi am pierdut acele definiții. Haideți să le recuperăm. Haideți să le împărtășim. Haideți să o luăm de la capăt. Haideți să facem tricouri și stickere și vederi și muzică hip-hop, reclame la televizor și radio, reclame peste tot și panouri publicitare și tot felul de

materiale tipărite care să povestească lumii despre feminism. Putem să răspândim simplul, dar puternicul mesaj că feminismul e o mișcare care va pune stop oprimării sexiste. Haideți să începem de acolo. Lăsați mișcarea să înceapă iar.

2 | Creșterea nivelului de conștientizare: o răzgândire constantă

Devii feministă, nu te naști feministă. Nu devii susținător al politicilor feministe doar pentru că ai privilegiul de a te fi născut femeie. Ca în cazul tuturor pozițiilor politice, începi să crezi în politicile feministe prin actul de a alege și de a acționa. Când femeile s-au organizat prima dată în grupuri ca să vorbească împreună despre problemele sexismului și ale dominației masculine, au fost clare în ceea ce privește faptul că femeile au fost socializate să se raporteze la gândirea și valorile sexiste la fel ca bărbații, diferența fiind simplul fapt că bărbații beneficiau de pe urma sexismului mai mult decât femeile și era, în consecință, mai puțin probabil ca ei să vrea să capituleze în fața privilegiului patriarhal. Înainte ca noi, femeile, să schimbăm patriarhatul, a trebuit să ne schimbăm pe noi; a trebuit să ne creștem nivelul de conștientizare.

Creșterea nivelului de conștientizare al feminismului revoluționar a subliniat cât de important e să învățăm despre patriarhat ca sistem de dominație, despre cum a devenit instituționalizat și cum e propagat și menținut. Înțelegerea felului în care dominația masculină și sexismul au fost exprimate în viața de zi cu zi a dus la conștientizarea, în rândul femeilor, a felurilor în care am fost victimi-